

РЕШЕНИЕ

№ 27041

гр. София, 06.07.2026 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XIV КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 19.06.2026 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Анета Юргакиева

ЧЛЕНОВЕ: Мая Сукнарова

Спас Спасов

при участието на секретаря Елица Делчева и при участието на прокурора Стоян Димитров, като разгледа дело номер **4525** по описа за **2026** година докладвано от съдия Спас Спасов, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 208 и сл. от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) във връзка с чл. 285, ал. 1 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

Образувано е по касационни жалби, подадени поотделно от Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерството на правосъдието (ГДИН), чрез главен юрисконсулт Н. Д., и Е. Д. М., чрез пълномощник адв. Е. Я., против решение № 6498/18.02.2026 г., постановено по адм. дело № 1101/2025 г. по описа на Административен съд – София-град. С обжалваното решение съдът е осъдил ГДИН да заплати на Е. Д. М. сумата от 100 евро – обезщетение за неимуществени вреди от нарушение на чл. 3 ЗИНЗС вр. чл. 86, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС, изразяващо се в неоснователно лишаване от право на престой на открито на 09.01.2025 г., ведно със законната лихва от 03.02.2025 г. до окончателното плащане, като е отхвърлил иска за разликата до пълния предявен размер от 10 225,84 евро, както и за периода от 10.01. до 13.01.2025 г., за който не е установено нарушение.

С касационната жалба и в с.з. представителят на ГДИН сочи, на осн. чл. 209, т. 3 АПК, неправилно приложение на материалния закон и необоснованост на съдебния акт. Касаторът поддържа, че чл. 86, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС урежда правна възможност за лишения от свобода, а не задължение на администрацията, поради което непровеждането на престой на открито не съставлява противоправно бездействие. Твърди се и че ищецът сам не е упражнил правото си, тъй като след връщането му в затвора му е бил предложен престой в друго определено за деня каре, а той е отказал да декларира съгласие за съвместно ползване с настанените там лица, поради което

не е доказан елементът „незаконосъобразно бездействие“ от фактическия състав по чл. 284, ал. 1 ЗИНЗС. Отделно се възразява, че не е доказано настъпването на вреда и накърняване на човешкото достойнство на ищеца. Иска се отмяна на решението и отхвърляне на иска изцяло, с присъждане на юрисконсултско възнаграждение.

С касационната жалба и в с.з. Е. Д. М. обжалва решението в частта относно размера на присъденото обезщетение. Касаторът твърди, че определеният размер от 100 евро е явно занижен и противоречи на принципа на справедливост по чл. 52 ЗЗД, тъй като не изпълнява нито компенсаторната, нито превантивната функция на отговорността, а се позовава и на практиката на Европейския съд по правата на човека по делата Н. и др. срещу Б. и А. и др. срещу Р.. Иска се увеличаване на обезщетението до пълния предявен размер или до друг справедлив размер по преценка на съда.

Представителят на Софийска градска прокуратура дава заключение за неоснователност на касационната жалба на ГДИН и за основателност на касационната жалба на Е. Д. М. по въпроса за размера на обезщетението.

Административен съд – София-град, XIV касационен състав, като извърши проверка на съдебния акт съобразно посочените в жалбите основания, а служебно – за валидността, допустимостта му и съответствието му с материалния закон съгласно чл. 218, ал. 2 АПК, намира следното:

Касационните жалби са подадени от процесуално легитимирани страни, срещу подлежащ на касационно обжалване съдебен акт, в срока по чл. 211 АПК, поради което са процесуално допустими. Разгледани по същество, те са неоснователни.

От фактическа страна първоинстанционният състав е приел за установено, че на 09.01.2025 г. ищецът Е. М. е бил изведен от Затвора – С. за запознаване с материали по НД № 974/2024 г. във ВКС, в рамките на предоставен му от ВКС срок от 06.01. до 11.01.2025 г. (09:30–17:00 ч.), и се е върнал в затвора извън графика за престой на открито на неговата (5-та) група (09:10–10:40 ч.). След връщането си той е поискал да ползва престоя си. От показанията на св. И. съдът е приел за безспорно, че ищецът е поискал престой, но му е било отказано от дежурния служител – без да му е предложено алтернативно каре. Показанията на св. К. и последващите докладни записки/писма (от май–юни 2025 г., т.е. изготвени след завеждането на делото) за „предложено друго каре № 5“ и „отказ на ищеца“ не са кредитирани, защото не отразяват непосредствено възприети факти, а преразказ, както и поради факта, че писмена декларация за отказ по чл. 71, ал. 12 ППЗИНЗС липсва, както липсва и отбелязване на ищеца в книгата за откази на 5-та група за деня – докато за други лица, за същия период и основание, книгите отразяват съответния статус.

Въз основа на тези факти, съдът е направил извод, че чл. 86, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС урежда право на лишения от свобода, което поражда насрещно задължение за администрацията, а отказ от него следва да бъде обективиран, което не било сторено. Приел е, че бездействието на администрацията на 09.01.2025 г. съставлява нарушение на чл. 3, ал. 1 и ал. 2 вр. чл. 86, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС, което по силата на чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС поражда необорена презумпция за неимуществена вреда и причинна връзка. При определяне на размера по чл. 52 ЗЗД съдът е съобразил, че се касае за еднократен, изолиран едночасов пропуск, а не за кумулативен ефект от системни нарушения (поради което практиката на ЕСПЧ с по-високи обезщетения е приел за неприложима), че страданието е било краткотрайно и без доказани допълнителни последици, и че прекомерен размер би превърнал обезщетението в санкция. Затова е присъдил 100 евро за 09.01.2025 г. ведно със законна лихва, а искът за разликата до пълния предявен размер (10 225,84 евро) и за периода 10.01.–13.01.2025 г. е отхвърлен като недоказан/неоснователен.

Решението е валидно, допустимо и правилно.

По касационната жалба на ГДИН:

Настоящият състав споделя правния извод на първоинстанционния съд, че разпоредбата на чл. 86, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС урежда субективно право на лишения от свобода на престой на открито в размер не по-малко от един час дневно, на което съответства нормативно установено задължение на администрацията на местата за лишаване от свобода да организира и осигури ежедневно упражняването му. Обратно на твърдяното от касатора, тълкуването на разпоредбата като уреждаща само правна възможност, предоставена на преценката на лишения от свобода, е несъвместимо със систематичното ѝ място сред нормите, гарантиращи минималните стандарти за човешко третиране по чл. 3 ЗИНЗС, както и с обстоятелството, че законодателят е предвидил задължителен график за провеждане на престоя (чл. 71, ал. 2 ППЗИНЗС) и изчерпателно изброени, строго ограничени случаи, при които е допустима последваща компенсация на непроведен престой (чл. 71, ал. 7 ППЗИНЗС). Отказ на лишения от свобода от конкретно упражняване на правото е допустим, но следва да бъде обективиран по предвидения в чл. 71, ал. 12 ППЗИНЗС ред – с писмена декларация или чрез отбелязване от администрацията в съответната книга. Липсата на такъв обективиран отказ не освобождава администрацията от задължението, а поставя в нейна тежест доказването на обстоятелствата, изключващи бездействието ѝ.

В тази връзка доводът на касатора, че на ищеца е бил предложен престой в друго каре, а той отказал да даде съгласие за съвместното му ползване, представлява твърдение за отрицателен факт – а именно, че въпреки предложената възможност лишеният от свобода сам не е упражнил правото си. Когато администрацията се позовава на такъв отрицателен факт, в нейна тежест е да докаже, че по отношение на ищеца е приложен установеният общ ред за документиране на отказ от престой, приложим към всички лишени от свобода в еднаква фактическа ситуация. От доказателствата по делото се установява, че за 09.01.2025 г. в книгата за лица, отказали престой на открито от 5-та група, е отразен статусът на други лица, настанени в определеното за деня каре, но името на ищеца не фигурира в тази книга, въпреки твърдението на касатора, че и към него е било приложено същото изискване за декларирано съгласие. Това несъответствие в прилагането на еднакъв стандарт спрямо различни лица в идентична фактическа обстановка, не е обяснено от касатора с обективни причини и не е опровергано от съставените месеци по-късно и след образуването на съдебното производство докладни записки и писма, на които правилно не е придадена доказателствена тежест от първоинстанционния съд, поради възникването им във връзка с процеса, а не непосредствено при осъществяване на фактите. При това положение касаторът не е провел насрещно доказване, което да опровергае извода, че ищецът е бил лишен от възможност да упражни правото си по чл. 86, ал. 1, т. 1 ЗИНЗС не по своя воля, а поради бездействие на администрацията.

С установяването на нарушение по чл. 3, ал. 1 и ал. 2 ЗИНЗС приложение намира предвидената в чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС оборима презумпция за настъпване на неимуществени вреди и за причинна връзка между нарушението и вредата. Тежестта за опровергаването на презумпцията е на ответника, който не е ангажирал доказателства в тази насока. Доводът на касатора за недоказаност на вредата е неоснователен и на друго самостоятелно основание – настоящият случай не се отнася до общ, присъщ на самото изтърпяване на наказанието дискомфорт, който по правило не подлежи на обезщетяване, а до конкретно, индивидуализирано и документално установено нарушение на нормативно гарантирано право на лишения от свобода, което по естеството си попада в приложното поле на чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС и активира предвидената в закона презумпция за вреда.

По касационната жалба на Е. Д. М.:

Настоящият състав намира, че определеният от първоинстанционния съд размер на

обезщетението от 100 евро е правилно определен по правилата на чл. 52 ЗЗД и не следва да бъде увеличаван (или намаляван). Претенцията, така както е предявена и както е установена от доказателствата по делото, се отнася до еднократно лишаване от право на едночасов престой на открито в рамките на един конкретен ден – 09.01.2025 г., а не до кумулативен ефект от продължителни или повтарящи се неблагоприятни условия на изтърпяване на наказанието. Именно поради това цитираната от касатора практика на Европейския съд по правата на човека по делата Н. и др. срещу Б. и А. и др. срещу Р., отнасяща се до кумулативното въздействие на съвкупност от нарушения върху продължителен период от престоя в местата за лишаване от свобода, е неприложима към конкретните факти по делото, при които е установено едно единствено, изолирано нарушение с ограничена продължителност и без доказани трайни или допълнителни неблагоприятни последици.

От кредитираните от първоинстанционния съд свидетелски показания се установява, че претърпяното от ищеца страдание се е изразявало в моментна реакция на възмущение и негодувание, а споменът за случая е отшумял в рамките на около две седмици; на следващия ден – 10.01.2025 г. – ищецът е ползвал редовно полагащия му се престой, а за останалата част от претендирания период не е установено друго нарушение. При тези установени по делото факти съобразяването на характера, интензитета и продължителността на конкретно претърпяната вреда – изисквано от чл. 52 ЗЗД и от указанията по т. 11 на ППВС № 4/1968 г. – налага извод, че определеният размер от 100 евро съответства на действително установените вреди и не е символичен или лишен от компенсаторен и превантивен ефект с оглед конкретиката на случая. Присъждане на по-висок размер, извлечен от практика по дела, касаещи материално различни, по-тежки и продължителни нарушения, би довело до несъответствие между размера на обезщетението и действително претърпяната вреда, до необосновано обогатяване на ищеца и до превръщане на гражданската отговорност на администрацията в санкция, надхвърляща предназначението на института по чл. 1 ЗОДОВ и чл. 284 ЗИНЗС. Позоваването на чл. 13 от Конвенцията и на доктрината за нищожност на символичното обезщетение е неотносимо, тъй като присъденият размер не е лишен от реална компенсаторна стойност спрямо установената по делото, ограничена по интензитет и продължителност вреда, а е съобразен именно с нейните конкретни параметри.

По изложените съображения обжалваното решение е правилно, поради което следва да бъде оставено в сила, а двете касационни жалби – оставени без уважение.

Воден от изложеното и на основание чл. 221, ал. 2 АПК, Административен съд – София-град, XIV касационен състав

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА решение № 6498/18.02.2026 г., постановено по адм. дело № 1101/2025 г. по описа на Административен съд – София-град

Решението е окончателно и не подлежи на обжалване